

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Unntatt offentlighet i hht
off.l. § 15

Deres ref
14/1277

Vår ref
13/4417

Dato
5. februar 2015

Reguleringsplan for Engebøfjellet

Klima- og miljødepartementet viser til brev av 10. oktober 2014 fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet om ny høring av innsigelsen til reguleringsplanen for Engebøfjell. Departementet er bedt om å komme med en vurdering og anbefaling i innsigelsessaken.

Bakgrunn

Naustdal og Askvoll kommune har vedtatt en reguleringsplan som legger til rette for utvinning av mineralet rutil fra Engebøfjellet i Naustdal kommune. Driftsperioden er anslått til 50 år. Avgangsmassene fra rutilproduksjonen planlegges deponert på 300-350 meter dyp i Førdefjorden. Når uttaket er avsluttet vil toppen av deponiet ligge på 150 m dyp. Arealet som er regulert til deponiområde er 4,4 km².

I innsigelsen fra 2010 skriver Fiskeridirektoratet Region Vest at bruk av fjorden som deponi av gruveslam vil ut fra den kunnskap de har i dag få urovekkende virkninger på det marine miljø, det biologiske mangfoldet i fjorden og på kysttorsken som ressurs. Konkret skriver blant annet Fiskeridirektoratet at konsekvensutredningen ikke har fått frem tilstrekkelig kunnskap om partikkelspredning og effekter på viktige bestander av fisk. Fiskeridirektoratet mente derfor at planen strider mot viktige regionale og nasjonale interesser.

Reguleringsplanen og innsigelsen fra Fiskeridirektoratet ble første gang sendt på høring til berørte direktorater og departementer ved brev av 6. juli 2011 fra det tidligere Miljøverndepartementet som da hadde ansvar for plan- og bygningsloven. Tidligere Direktoratet for Naturforvaltning, nå Miljødirektoratet, avga sin uttalelse i innsigelsessaken 16. mars 2012 hvor de anbefalte at innsigelsen skulle tas til følge da kunnskapsgrunnlaget i

saken var så mangelfullt at det ikke var mulig å vurdere om tiltaket var forenlig med nasjonale mål og forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter. Direktoratet mente at den foreliggende kunnskapen viste at tiltaket ville medføre dokumenterte negative konsekvenser for naturmangfoldet i influensområdet, spesielt i deponiområdet. Tidligere Klima- og forurensningsdirektoratet, nå Miljødirektoratet, avga sin uttalelse i innsigelsessaken i brev av 19. mars 2012. Brevet inneholdt også en vurdering av Nordic Minings søknad om utslippstillatelse. Klima- og forurensningsdirektoratet konkluderte med at det var behov for mer kunnskap knyttet til sirkulasjonsmønster og turbulens og derav sannsynligheten for spredning av finpartikler, samt lydtrykknivå som vil oppstå ved sprengningene og hvilke skremmeeffekter dette eventuelt vil forårsake for fisk før det kunne tas stilling til reguleringsplanen og tillatelse etter forurensningsloven. Dersom nærmere undersøkelser ville vise at deponeringen vil kunne skje uten spredning av finpartikler som medfører skadevirkning mente Klima- og forurensningsdirektoratet at det aktuelle området som er foreslått regulert til deponi kan være en god løsning for deponering av avgangsmassene.

På grunnlag av høringsuttalelser fra berørte departementer og etater konkluderte tidligere Miljøverndepartementet med at det var behov for mer kunnskap for å ta stilling til innsigelsen etter plan- og bygningsloven og søknaden om utslippstillatelse etter forurensningsloven. Det ble derfor i brev av 13. mars 2013 bedt om tilleggsinformasjon knyttet til flere forhold.

Bedriften spesifiserte på bakgrunn av Miljøverndepartementets brev et forslag til program for innhenting av tilleggsinformasjon i brev av hhv. 15. april 2013 og 14. mai 2013. Det ble også avholdt et møte med bedriften 8. mai 2013. I brev av 31. mai 2013 vurderte Miljøverndepartementet bedriftens forslag til videre utredninger. Nordic Mining oversendte sine tilleggsutredninger i brev av 30. september 2014.

Klima- og miljødepartementet ba Miljødirektoratet i brev av 15. oktober 2014 om å vurdere den nye informasjonen og gi en ny vurdering og anbefaling i innsigelsessaken. Miljødirektoratet oversendte sin anbefaling 4. november 2014.

Departementet mottok brev fra Nordic Mining datert 12. november 2014 med kommentarer til direktoratets oversendelse. Departementet ba Miljødirektoratet i brev av 13. november 2014 gi en vurdering av de forhold som fremkommer i Nordic Minings brev. Videre overesendte vi i brev av 14. november 2014 enkelte tillegsspørsmål. Direktoratet oversendte en samlet tilbakemelding i brev av 19. november 2014.

Myndigheten til å avgjøre bedriftens søknad om utslippstillatelse etter forurensningsloven er lagt til Klima- og miljødepartementet. En nærmere vurdering av tiltaket i forhold til forurensningsloven er ikke tema for dette brevet som knytter seg til vurdering og anbefaling i innsigelsessaken om regulering av et område til sjødeponi. Flere av de miljømessige forholdene vil imidlertid være relevante både for vår vurdering av om reguleringsplanen bør vedtas og for vurdering av en eventuell utslippstillatelse etter forurensningsloven. Oversendt tilleggsinformasjon om plan for deponering av avgangsmasser vil være av betydning når vilkår skal vurderes i en eventuell tillatelse etter forurensningsloven for å redusere partikkelspredning i størst mulig grad. Når det gjelder bedriftens redegjørelse for bore- og sprengningsmønstret og hvilke effekter dette kan ha for torsk, ål og laks i ulike livsstadier,

viser vi til Miljødirektoratets vurdering av at de negative effektene av bore- og sprengningsarbeidet for fisk kan avbøtes gjennom kravstilling i en eventuell tillatelse etter forurensningsloven. Andre forhold slik som kjemikaliebruk, risiko for akutte utslipp og miljøovervåking av tiltaket, vurderes også som særlig relevante for en eventuell utslippstillatelse og mulige vilkår i den forbindelse.

Dokumentasjon av sirkulasjonsmønstrer i fjorden og risiko for partikkelspredning og derigjennom mulige konsekvenser for arter utenfor deponiet samt kartlegging av eventuelle gyteområder for fisk og av truede, nær truede og verdifulle arter og naturtyper i deponiområdet, er forhold som både er relevante for vurderinger av om planen bør vedtas og om tillatelse skal gis etter forurensningsloven.

Det er særlig på grunnlag av den nye informasjonen om disse forholdene sett i sammenheng med konsekvensvurderingen og andre relevante utredninger, departementet i det følgende vurderer om innsigelsen bør tas til følge. I denne vurderingen er det særlig relevant å vurdere sannsynligheten for spredning av finpartikler utover det areal som er avsatt til deponi og oppover i vannmassene og eventuelle konsekvenser for det marine miljø utenfor det planlagte deponiområdet i den forbindelse. Videre vurderes konsekvenser for det marine miljø i og i tilknytning til deponiområdet, herunder konsekvenser for arter og bestandene som kan bli berørt, jf. målet i naturmangfoldloven § 5 om at artene og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander.

Ved vurderingen av om reguleringsplanen bør vedtas skal videre bestemmelsene i naturmangfoldloven §§8 - 10 om vurdering av kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning trekkes inn i skjønnsvurderingen. Selv om det planlagte tiltaket også har miljøkonsekvenser på land, er det kun konsekvenser for det marine miljø som vurderes nærmere i lys av innsigelsen som er fremmet av Fiskeridirektoratet.

Om kunnskapsgrunnlaget

I denne saken har tilleggsundersøkelsene tilført kunnskap om forholdene i det geografiske området som er aktuelt for deponiet og nærliggende områder utover den kunnskapen som lå til grunn i konsekvensvurderingen og gjennom andre undersøkelser. Tilleggsundersøkelsene har tilført ny informasjon/kunnskap om mulig spredning av partikler fra deponeringen og det er blitt observert egg av lange eller blålange uten at artstilhørighet for eggene er bekreftet. Det ble også observert en del juvenile bruskfisker.

Klima- og miljødepartementet finner på bakgrunn av dette at kravet til kunnskapsgrunnlag, jf naturmangfoldloven § 8 knyttet til de berørte økosystemene i Førdefjorden og effekten av det planlagte sjødeponiet er oppfylt.

Særlig om strømningsforhold og risiko for spredning av finpartikler

Daværende Klima- og forurensningsdirektoratet konkluderte i sin anbefaling av 19. mars 2012 med at mangelfulle data knyttet til fjordens sirkulasjonsmønster og turbulens innebærer en usikkerhet knyttet til partikkelspredning i fjorden ved deponering av avgangsmasser. Usikkerheten gjelder de 10-15% av avgangen som utgjør finfraksjonen. Uttalelser fra ulike

organer har underveis i prosessen vist at det er faglig uenighet om sannsynligheten for at denne finfraksjonen vil kunne spres over et større areal av fjordbunnen enn deponiområdet og oppover i vannmassene. Usikkerheten knyttet til risiko for spredning av finpartikler fra gruveavgangen, innebærer en tilsvarende usikkerhet knyttet til sjødeponiets konsekvenser for livet i vannmassene og da særlig konsekvenser for kysttorsk, ål og laks.

For å redusere denne usikkerheten ble bedriften derfor bedt om å innhente mer kunnskap om sirkulasjonsmønsteret i fjorden og risiko for partikkelspredning under deponering.

Målingene som er foretatt dekker de områder og tidsrom som var avklart i undersøkelsesprogrammet. Vi viser til Miljødirektoratets vurdering av at målingene gir et godt grunnlag for å vurdere strømmodellen. Strøm og partikkelspredning er modellert som forutsatt i undersøkelsesprogrammet. Som direktoratet påpeker er det knyttet normal usikkerhet til modellene som brukes og forutsetningen for disse. Vi viser imidlertid til direktoratets vurdering om at valideringen av strømmodellen sannsynliggjør at modellen på en tilfredsstillende måte representerer de faktiske strømforholdene i fjorden og samsvaret med målte verdier er godt nok som grunnlag for spredningsberegninger.

Basert på strømmodellens samsvar med målt strøm og hydrografi og spredningsmodellens forutsetninger, mener direktoratet at tilleggsinformasjonen gir et godt grunnlag for å vurdere spredning og at usikkerheten knyttet til spredning av partikler utover det planlagte deponiområdet og oppover i vannsøylen er vesentlig redusert sammenliknet med kunnskapgrunnlaget som forelå før tilleggsundersøkelsene.

Formålet med kunnskapsinnhenting har vært å gi myndighetene et bedre beslutningsgrunnlag for å kunne vurdere konsekvensene av sjødeponiet. Etter Miljødirektoratets vurdering viser undersøkelsene av strømforhold og partikkelspredning at sannsynligheten for partikkelspredning ut av deponiområdet og oppover i vannsøylen vil være lav. Miljødirektoratet mener derfor at det anses som lite sannsynlig at avgangsmassene vil ha en direkte påvirkning på det marine naturmangfoldet utenfor deponiområdet. Departementet slutter seg til disse vurderingene. Det innebærer at det er lite sannsynlig at tiltaket vil ha negative konsekvenser for laks, ål og kysttorsk som befinner seg utenfor deponiområdet og oppover i vannsøylen. Det vises for øvrig til nærmere omtale av tiltakets effekt på ål og kysttorsk som vandrer i deponiområdet i punktet nedenfor.

For øvrig viser simuleringene at justering av utslippspunkt til østsiden av deponiet som bygges opp kan begrense partikkelspredningen vesentlig. Ved en eventuell utlippstillatelse vil dette kunne være et naturlig vilkår å stille.

Departementet vil videre påpeke at det ved akutte uhellsutlipp vil kunne skje en spredning til øvre vannlag. Riskoen for skadelige uhellsutlipp vurderes av tidligere Klima- og furensningsdirektoratet som liten, men krav om overvåking og beredskap for å forebygge dette vil vurderes i forbindelse med en eventuell utlippstillatelse.

Konsekvenser for arter og økosystem

Det foreligger langt mindre kunnskap om marin natur enn om natur på land. Det er derfor generelt større usikkerhet om tilstedeværelse av naturtyper og arter i marine økosystemer, for eksempel om hva som finnes i hvert enkelt fjordsystem. På grunn av kunnskapsmangelen er det også større usikkerhet om effekten av menneskelig påvirkning på disse økosystemene.

De fleste fjordene på Vestlandet er terskelfjorder, noe som betyr at de kan ha unik artssammensetning fordi tersklene vil utgjøre en fysisk barriere som skiller fjordene fra områdene utenfor. Spesielt vil dette gi seg utslag i variasjoner i diversiteten av bunnorganismer mellom fjorder.

Førdefjorden har et spesielt høyt artstall og mange individer sammenlignet med en del andre Vestlandsfjorder. Dette er en indikasjon på gode produksjonsforhold.

Tilleggsundersøkelsene i deler av Førdefjorden har tilført betydelig økt kunnskap om forholdene i det geografiske området som er aktuelt for det planlagte deponiet og nærliggende områder.

Under fremgår departementets vurdering av tiltakets konsekvenser for det marine økosystemet i og i nærheten av deponiområdet. Vi har i tillegg gjort særskilte vurderinger for artene pigghå, blålange, ål og kysttorsk hvor vi også har vurdert om det planlagte deponiet kan medføre at forvaltningsmålet for artene ikke nås, jf naturmangfoldloven § 5.

Økosystemet i deponiområdet

Helhetlig og økosystembasert tilnærming er et førende prinsipp i forvaltning av det marine miljø. Miljødirektoratet påpeker at et bortfall av en relativt stor del av dypvannsområdet i ytre Førdefjord vil ta bort en vesentlig del av næringsomsetningen i dette området, som er viktige både for kjemiske prosesser og for levende organismer i, på og over sjøbunnen. Næring i form av døde planter og dyr som faller til bunnen vil ikke bli brutt ned og frigjort til vannmassene for å inngå i kretsløpet på samme måte som i en frisk, velfungerende fjord. En endret bunnfauna som følge av deponering kan derfor endre økosystemets funksjon i det berørte deponiområdet.

I følge Miljødirektoratet er det i selve deponiområdet gjort funn av en normal fauna, og blant annet observert store mengder juvenil bruskfisk, samt kveite, brosme, skater og gyteklar brosme. Alle disse artene er nært knyttet til sjøbunnen og vil bli påvirket av deponiet ved tap av leveområder og næringsgrunnlag.

Miljødirektoratet peker på at det vil være store konsekvenser for økosystemets funksjoner innenfor det planlagte deponiområdet, herunder ødelagt eller endret artssammensetning av fauna. Førdefjorden er likevel ikke antatt å være unik som fjordsystem med hensyn til økosystem og forekomst av arter, siden fjordtypen forekommer også andre steder i regionen. Det ytre fjordbassenget i Førdefjorden har dype områder med sammenhengende geografisk forbindelse til dype områder i andre fjorder i regionen. Departementet har, i likhet med Miljødirektoratet derfor ikke vurdert denne endringen av økosystemet i den berørte delen av

fjorden til å være av avgjørende betydning i et nasjonalt eller regionalt perspektiv. For de fleste vanlig forekommende arter og naturtyper vil det ikke være av kritisk betydning for bestanden eller utbredelsen sett i et regionalt eller nasjonalt perspektiv dersom de skulle miste sitt leveområde eller areal i det berørte området i Førdefjorden.

Det er registrert forekomst av noen truede arter og arter med viktige livsstadier i fjorden, og det gjøres her en nærmere vurdering av betydningen av det planlagte deponiet for disse artene.

Pigghå

Pigghå er kategorisert som kritisk truet (CR) på den norske rødlista først for fremst på grunn av overbeskatning. Arter som er listet som kritisk truet er arter som er direkte truet og som har 50% risiko for å dø ut fra 10 til 100 år fram i tid. Pigghå er også listet som sårbar internasjonalt på IUCN sin rødliste.

I følge Miljødirektoratet kan det antas at pigghå sannsynligvis bruker dypområdene i Førdefjorden som oppvekstområde.

Pigghå har en verdensomspennende utbredelse, men de man finner i Nordøst-Atlanteren regnes som en egen bestand. Det er usikkerhet knyttet til hvilken betydning våre farvann har for bestanden i Nordøst-Atlanteren, men studier tyder på at den i stor grad føder ungene sine her.

Norge har antatt andel av europeisk bestand av pigghå på 25-50 %. Det fremgikk av konsekvensutredningen fra 2008 at pigghå har sine leveområder langs hele norskekysten og at forekomsten i Førdefjorden ikke er unik og har en marginal betydning i forhold til resten av bestandene. Årsaken til at arten er rødlistet er først og fremst overbeskatning. Stans av fiske er derfor det viktigste tiltaket for denne arten. Siden artens reproduksjon er lav vil det være viktig for bestandsutviklingen å ta vare på føde- og oppvekstplasser. I følge Miljødirektoratet kan tap av oppvekstområder medvirke til at det tar lengre tid før fiskeribegrensninger får den ønskede effekten på bestandsutviklingen.

Det er antatt at det planlagte sjødeponiet vil forringe leveområdet for pigghå i ytre del av Førdefjorden. Men etter Miljødirektoratets syn er det imidlertid ikke sannsynlig at arten, eller en genetisk bestand bortfaller dersom det planlagte deponiet etableres i Førdefjorden.

Blålange

Blålange er kategorisert som sterkt truet (EN) på den norske rødlista på grunn av overbeskatning. Det direkte fisket etter arten er stoppet. For å sikre en levedyktig bestand av arten både på arts og populasjonsnivå er det regnet som avgjørende å ivareta gyte- og oppvekstområder for den truede arten.

I undersøkelsene av Førdefjorden er det gjort registreringer av blålange, inkludert unge individer av arten, samt observert store mengder langeegg fra enten vanlig lange eller blålange i det planlagte deponiområdet. Den aktuelle delen av Førdefjorden er av Miljødirektoratet vurdert som et sannsynlig gytefelt for blålange, men dette er ikke bekreftet. Det er dermed usikkerhet knyttet til om et lokalt gyteområde for blålange vil gå tapt.

Det er i følge Miljødirektoratet kjente forekomster av blålange i andre fjorder med sammenlignbare dybdeforhold som Førdefjorden, i hele området fra Boknafjorden til Trondheimsfjorden. Gyteområder for blålange i andre fjorder er ikke kjent, men har heller ikke vært undersøkt.

Dybdeforholdene i det planlagte deponiområdet i Førdefjorden er i følge Miljødirektoratet ikke unike regionalt, og det antas derfor at det kan eksistere gyteområder for blålange i andre kystnære områder. Det er etter departementets vurdering lite sannsynlig at et eventuelt tap av et gyteområde ville føre til bortfall av arten regionalt. Det er flere kjente gytefelt for blålange til havs.

Da direkte fiske av blålange har opphørt er bifangst den vesentligste påvirkningsfaktoren på arten pr. i dag. Et tap av mulig gyteområde for blålange i Førdefjorden kan medvirke til at det tar lengre tid før fiskeribegrensninger får den ønskede effekten på bestandsutviklingen.

Kysttorsk

Torsk blir i norske farvann delt inn i fire bestander (nordøst-arktisk torsk, kysttorsk nord for 62 N, kysttorsk sør for 62 N og nordsjøtorsk). På grunn av genetiske forskjeller, ulike gyteområder og livshistorie forvaltes torsken som separate bestander. Bestanden for nordøst-arktisk torsk er svært god, mens den for de tre andre bestandene, og særlig kysttorsk, er svak. Overbeskatning er antatt å være den viktigste årsaken til bestandsnedgang av kysttorsk. Reguleringer skal sørge for at det ikke blir fanget for mye kysttorsk i det vanlige torskefisket.

Havforskningsinstituttet antar at torsken i Førdefjorden er en egen genetisk torskestamme. Det er påvist flere viktige gytefelt for kysttorsk i nærheten av det omsøkte deponiområdet, men det foreligger ikke kunnskap som tilsier at gyteområdene til kysttorsken vil bli direkte påvirket av den planlagte deponeringen. Det er likevel usikkerhet knyttet til om det planlagte deponiet og en mulig partikkelsky fra deponeringen vil påvirke kysttorskens vandring til gyteområdene.

Etter departementets vurdering er det ikke sannsynlig at et deponi i Førdefjorden vil føre til bortfall av den lokale bestanden av kysttorsk. Undersøkelser av horisontal og vertikal spredning av partikler viser at det er lite sannsynlig at tiltaket vil ha negative konsekvenser for kysttorsk som befinner seg utenfor deponiområdet og oppover i vannsøylen, jf Miljødirektoratets vurdering. Dersom gytefelt blir forlatt som følge av unnvikelsesadferd pga partikkelsky, vil den lokale bestanden kunne bli redusert.

Ål

Ålen er kategorisert som kritisk truet (CR) både i Norsk rødliste for arter 2010 og på IUCNs internasjonale rødliste. I konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren (OSPAR) står ål på listen over truede arter og/eller arter med sterk tilbakegang i Nordøst-Atlanteren. OSPAR har også vedtatt en anbefaling om en rekke tiltak for å beskytte europeisk ål. I Bonnkonvensjonen om bevaring av trekkende ville dyr står ål på liste II, som innebærer behov for internasjonalt samarbeid for å ivareta arten. Norge følger EUs målsetting

om å redusere menneskeskapt dødelighet hos ål og i 2009 ble det innført generelt fiskeforbud både i sjø og vassdrag.

Det er funnet ål langs land i grunne områder i utkanten av det omsøkte deponiet i Førdefjorden i de periodene det har vært fisket. Ålen gyter i Sargassohavet og sprer seg deretter til ulike deler av Europa.

Miljødirektoratet mener det er svært lite sannsynlig at deponiet i Førdefjorden vil ha skadelige effekter på ål både på grunn av dybden på deponiet og deponiets utforming. Selv om ålen skulle foreta dypdykk under sin vandring mot Sargassohavet og komme i kontakt med deponiet, så anses dette å ikke ville representere noen hindring for vandring.

Miljødirektoratet viser til at undersøkelser om horisontal og vertikal spredning av partikler også for ål viser at det er lite sannsynlig at tiltaket vil ha negative konsekvenser utenfor deponiområdet og oppover i vannsøylen.

Konsekvenser for villaks

Gjennom ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er det innført et særskilt beskyttelsesregime for de viktigste laksebestandene i Norge. Førdefjorden fikk i 2007 status som nasjonal laksefjord som ledd i beskyttelsen av laksen i Nausta, den mest produktive laksebestanden i Sogn og Fjordane. Deponiområdet (Førdefjorden ytre) ligger imidlertid utenfor den delen av fjorden som er nasjonal laksefjord (Førdefjorden midtre).

Klima- og forurensningsdirektoratet viser i sin uttalelse av 19. mars 2012 til at sannsynligheten for at det kan oppstå partikkelkonsentrasjoner med negativ betydning for laksen vurderes som liten. Direktoratet viser til at laksen primært ser ut til å oppholde seg i overflatelaget og det vurderes som lite sannsynlig at den vil bli påvirket av skadelige partikkelkonsentrasjoner ved normal drift. Dette bekreftes av de ytterligere undersøkelsene som er gjennomført. Når det gjelder skremmeeffekter av sprengninger på laks uttaler direktoratet at det ikke foreligger kunnskap som gir grunnlag for å vurdere effektene. Det vises for øvrig til Nordic Minings beskrivelse av bore- og sprengningsmønstrer og potensielle effekter på fisk. Dette er forhold som vil inngå i vurderingen av en eventuell utslippstillatelse og vilkår i den forbindelse, jf. Klima- og forurensningsdirektoratets oversendelse av 19. mars 2012.

Særlig om vannforskriften

I vannforskriften, som gjennomfører EUs vanndirektiv i Norge, er det angitt miljømål for vannforekomster. Miljømålet for overflatevann er at det skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Utkast til vannforvaltningsplan for vannregion Sogn og Fjordane er nå på høring frem til 1. april 2015. Det fremgår av vann-nett at økologisk tilstand for vannforekomsten Førdefjorden Ytre er antatt god, og at kjemisk tilstand er udefinert.

Departementet ba i e-post av 11. november 2014 Miljødirektoratet foreta en oppdatert vurdering av forholdet til vannforskriften basert på de nye opplysningene som foreligger etter tilleggsutredningene som er gjort av Nordic Mining. Miljødirektoratet vurderer fortsatt at

deponeringen vil innebære at den økologiske tilstanden til vannforekomsten vil forringes til en dårligere tilstandsklasse.

Klima- og miljødepartementet legger til grunn at tiltaket må vurderes etter vannforskriften § 12. Forringelse av miljøtilstand i en vannforekomst kan ikke tillates med mindre vilkårene for unntak er oppfylt. I utgangspunktet skal det vurderes om § 12 er til hinder for at reguleringsplan kan vedtas. Klima- og miljødepartementet viser til at tiltaket også skal vurderes etter forurensningsloven, og at vedtak etter forurensningsloven og vedtak om reguleringsplan i denne saken skal sees i sammenheng. Ettersom disse to vedtakene skal sees i sammenheng, mener Klima- og miljødepartementet at det er tilstrekkelig at den nærmere vurderingen etter § 12 foretas ved behandling av søknaden om utslippstillatelse etter forurensningsloven. I vurderingen etter forurensningsloven vil både den fysiske deponeringen, og eventuell utlekking fra avgangsmassene og kjemikaliebruk, bli vurdert.

Om ferskvannsuttak

Utredningen som foreligger beskriver mengde og andel vann som skal tas ut ved de ulike alternativene, eventuelle behov for fysiske inngrep og redusert vannføring som følge av vannuttaket. Utredningen beskriver videre kortfattet noen brukerinteresser i de aktuelle vassdragene.

Basert på vurderingene som er gjort mener Klima- og miljødepartementet at alternativet som antas å ha størst konsekvenser for naturmangfold og miljøtilstand ikke må velges (alternativ 1, Redalsvassdraget). Alternativ 3, Skorvenvassdraget, er knyttet direkte til eksisterende regulering og vil være omfattet av rammene som allerede eksisterer for denne. På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget som foreligger kan en ikke utelukke negative konsekvenser for naturmangfold og miljøtilstand som følge av vannuttak beskrevet for alternativ 2, Svardalsvatnet.

Vi viser for øvrig til at uttak av prosessvann til industriformål skal vurderes av NVE etter vannressursloven og at prinsippene i naturmangfoldloven også her skal legges til grunn for et eventuelt vedtak.

Samlet vurdering og anbefaling

Klima- og miljødepartementet er bedt om å komme med en vurdering av og anbefaling om Fiskeridirektoratet Region Vests innsigelse bør tas til følge eller om planen skal vedtas.

Det er i denne saken innhentet betydelig dokumentasjon og kunnskap gjennom arbeidet med konsekvensutredningen og tilleggsundersøkelsene. Som nevnt foreligger det langt mindre kunnskap om marin natur enn om natur på land. Det er derfor større usikkerhet om tilstedeværelse av naturtyper og arter i norsk marin fauna og flora, for eksempel hva som finnes i hvert enkelt fjordsystem. På grunn av kunnskapsmangelen er det også større usikkerhet om effekten av menneskelig påvirkning på disse økosystemene.

Etableringen av et deponi for avgangsmasser i Førdefjorden vil ha en rekke miljømessige konsekvenser. Varigheten av tiltaket, som er anslått til 50 år, og etterfølgende restitusjonstid vil medføre at de marine økosystemene påvirkes over lang tid. Så lenge sjødeponering av avgang pågår vil næringsomsetningen i bunnområdet som påvirkes av nedslamming falle bort.

Etter at gruvedriften opphører vil erfaringsmessig bunnfauna reetableres i deponiområdet i løpet av 5-10 år.

Både deponi i sjø og på land har miljøkonsekvenser, og type deponering må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Alternative deponeringsløsninger til det omsøkte sjødeponiet er vurdert. Deponering i Vassetevatnet er vurdert som det mest aktuelle alternativet, men det er ikke vurdert å være et miljømessig vesentlig bedre alternativ enn det omsøkte, jf. Klima- og forurensningsdirektoratets vurdering av 15. november 2012.

Ved departementets vurdering av hvorvidt det planlagte område bør kunne reguleres til sjødeponi er det av vesentlig betydning hvorvidt finpartikler spres utover deponiområdet og oppover i vannsøylen. Spredning påvirker hvor omfattende konsekvenser deponeringen vil ha for det marine miljø. Tilleggsundersøkelsene har vesentlig redusert usikkerheten knyttet til spredning av partikler ut over det planlagte deponiområdet og oppover i vannsøylen. Det anses at sannsynligheten for spredning ut av deponiområdet og oppover i vannsøylen er lav. Det vurderes derfor som lite sannsynlig at avgangsmassene vil ha en direkte påvirkning på det marine miljøet utenfor deponiområdet. Når det gjelder andre miljømessige påvirkninger slik som eventuelle akutte utslipp, trykkbølger fra sprengninger og bruk av kjemikalier, vil dette også være forhold som har betydning for det marine miljø og være relevant ved vurderingen av den samlede belastning som økosystemet vil bli utsatt for. Departementet viser imidlertid til at dette vil være forhold som naturlig vurderes ved behandling av bedriftens søknad om utlippstillatelse. Det legges til grunn at de miljømessige ulempene ved tiltaket vil bli grundig vurdert og eventuelt redusert ved vilkår i en eventuell utlippstillatelse etter forurensningsloven.

Førdefjorden er en fjord med rene bunnsedimenter og gode oksygenforhold i dypvannet. Fjorden vurderes å ha en normal fauna i normale mengder for et sunt og friskt fjordmiljø. Fjorden har bløtbunn med et høyt artstall og mange individer, noe som er en indikasjon på gode produksjonsforhold. Klima- og miljødepartementet mener det er vesentlig at undersøkelsene av strømforhold og partikkelspredning viser at deponeringen ikke vil ha kritisk betydning for de fleste artene og naturtypene i fjorden. Da sannsynligheten for spredning av partikler anses lav, mener departementet at deponeringen ikke vil ha konsekvenser av betydning for kommersielle fiskearter og nærliggende oppdrettsanlegg.

Det planlagte deponiet vil imidlertid kunne ha konsekvenser for enkeltarter i ytre del av Førdefjorden. Konsekvenser for enkeltarter gjelder blant annet de truede artene pigghå og blålange. Ved etablering av et deponi vil bunnforhold endres så vesentlig at det mulige gytefeltet for blålange forsvinner. Det er også stor sannsynlighet for at oppvekstområdet til pigghå som er en dypvannsart forsvinner der et eventuelt deponi etableres. Dette er arter som finnes langs hele kysten og det er usikkerhet knyttet til hvilken betydning deponiområdet kan ha som gyte-/føde- og oppvekstområde for de norske bestandene som helhet. For begge artene er overbeskatning årsak til at de er rødlistet, og stans i fiske er det viktigste tiltaket for å snu bestandsutviklingen. Tap av gyte- og oppvekstområder kan imidlertid medvirke til at det tar lengre tid før fiskeribegrensninger får den ønskede effekten, og vil være en ekstra belastning for en art som er truet.

Det er departementets vurdering at deponiet i Førdefjorden ikke vil være årsak til at forvaltningsmålene for arter ikke nås, jf naturmangfoldloven § 5. Departementet legger imidlertid til grunn at det planlagte deponiet i Førdefjorden vil øke den samlede belastningen for økosystemet i denne delen av fjorden, jf naturmangfoldloven § 10.

Departementet viser til at det er gjennomført tilleggsundersøkelser som har økt kunnskapen om betydningen av deponiet for truede arter og for naturmangfoldet i fjorden. Som nevnt foran anser departementet at kunnskapsgrunnlaget i henhold til naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. Det er identifisert usikkerhet knyttet til mulige virkninger for enkelte arter. Departementet har vurdert denne usikkerheten i forhold til naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet. Departementet mener at den usikkerhet og risiko for skade som er identifisert knyttet til virkningene av deponiområdet for pigghå, blålange, ål og kysttorsk ikke tilsier at føre-var-prinsippet skal tillegges stor vekt i denne saken.

De miljømessige konsekvensene av å regulere dette området til sjødeponi må ses i lys av andre samfunnsmessige konsekvenser av tiltaket. Forekomsten består av en malmressurs som er estimert til 250 millioner tonn utvinnbar eklogittmalm med et innhold på ca 10 millioner tonn rutil (titandioksid). Nordic Mining har opplyst at råstoffet primært skal benyttes til produksjon av pigment, men det vil også kunne benyttes til produksjon av titanmetall. Produsert pigment inngår i ulike sluttprodukter som maling, plast, fyllstoff, papir, kosmetikk, medisin og næringsmidler. Med planlagt produksjonsnivå vil gruvedriften stå for rutilmengder tilsvarende 20 % av verdens totale produksjon. Forekomsten anses derfor for å være av internasjonal betydning. Det antas at tiltaket vil innebære store inntekter til samfunnet gjennom blant annet skatteinntekter. Oppdaterte vurderinger fra bedriften anslår at nåverdi av prosjektet før skatt er beregnet til ca 3,9 milliarder kroner, og tiltaket forventes også å ha betydelige sysselsettingseffekter i nærområdet.

Denne type næringsvirksomhet medfører betydelige mengder avgangsmasse som det i dag er vanskelig å nyttiggjøre og som dermed må deponeres. Deponering av slik masse har miljøkonsekvenser. Som beskrevet ovenfor innebærer regulering av det aktuelle området i Førdefjorden til sjødeponi betydelige miljøkonsekvenser, samtidig som utvinning av rutil i Engebøfjell har stor samfunnsmessig nytte.

Etter en helhetlig vurdering mener departementet at planen bør kunne vedtas og at innsigelsen ikke tas til følge.

Vi viser imidlertid til at tiltaket også skal vurderes etter forurensingsloven hvor det skal foretas en helhetlig vurdering av om tillatelse skal gis og på hvilke vilkår. I den forbindelse vil det vurderes om driften vil være å anse som miljømessig forsvarlig. Blant annet vil det i den forbindelse være viktig å vurdere nærmere krav til overvåkning av tiltaket, samt krav om

at bedriften skal arbeide kontinuerlig for å redusere behovet for deponering av avgangsmasser.

Med hilsen

Hæge Andenæs (e.f.)
ekspedisjonssjef

Ida Juell (e.f.)
avdelingsdirektør

Kopi:
Nærings- og fiskeridepartementet